

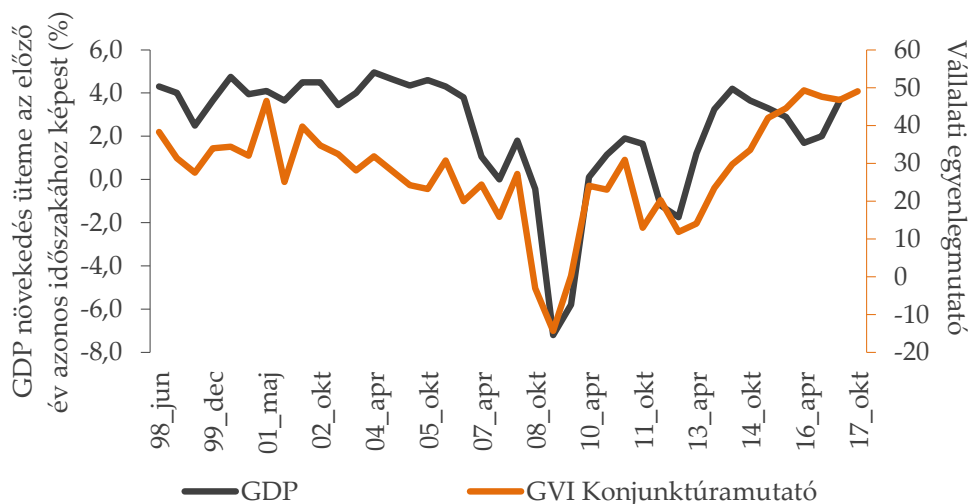
Az MKIK GVI 2017. októberi vállalati konjunktúra-felvételének eredményei

Az MKIK GVI legfrissebb vállalati konjunktúravizsgálata 3.064 vállalkozás vezetőjének válaszain alapul. Az eredmények szerint a konjunktúramutató értéke 2017 októberében 49,0 ponton áll. Ennél az adatfelvétel kezdete, 1998 óta csak egy alkalommal, tavaly áprilisban (49,3 pont) volt magasabb a konjunktúramutató értéke.

Tehát a vállalkozások továbbra is nagyon kedvezőnek ítélik meg az üzleti klímát, ráadásul a 2016 októbere óta tartó enyhe romló tendencia is megtört. Ez annak köszönhető, hogy a várható üzleti helyzetre vonatkozó vélemények jelentősen optimistábbakká váltak.

A bizonytalansági mutató értéke két ponttal csökkent az áprilisi értékhez képest, jelenleg 42 ponton áll. Ez arra utal, hogy a magyar vállalkozások helyzetértékelése egyöntetűbbé vált a legutóbbi adatfelvételhez képest.

1. ábra: A Konjunktúramutató és a GDP alakulása, 2006.jan-2017.okt.

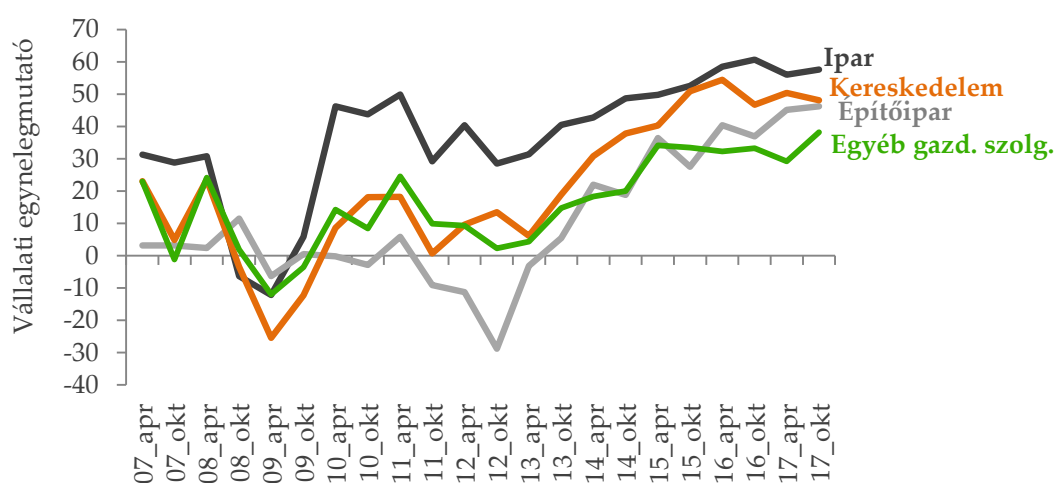
Forrás: GVI 2017

A Konjunktúramutató alakulása vállalati jellemzők szerint

A Konjunktúramutató értéke az ipari vállalkozások esetében a legmagasabb (+58 pont), a kereskedelmi cégek esetében 48 ponton, az építőipariak esetében 46 ponton, míg az egyéb gazdasági szolgáltatások esetében csupán 38 ponton áll. Jelentős elmozdulás az előző félévhez képest az egyéb

gazdasági szolgáltatások terén tevékenykedő vállalkozások esetében következett be, ahol 9 ponttal nőtt a mutató értéke áprilishoz képest.

2. ábra: A Konjunktúramutató alakulása gazdasági ág szerint, 2006.jan-2017.okt.

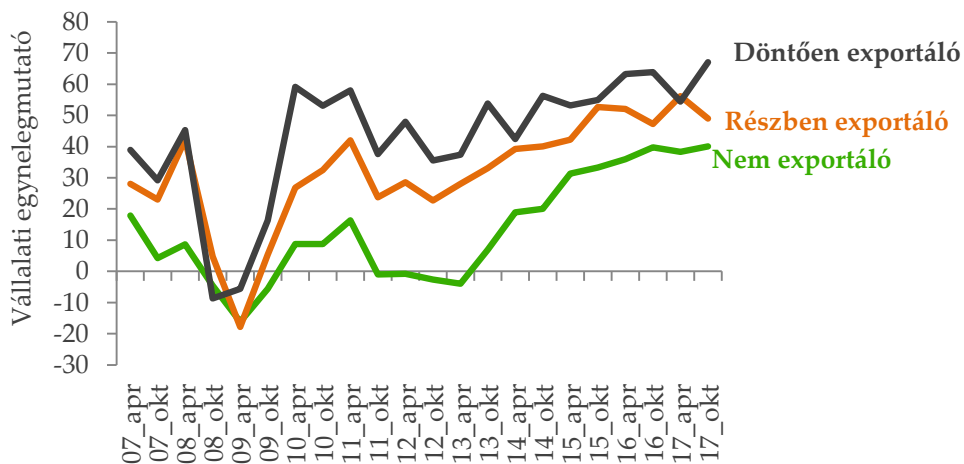

Forrás: GVI 2017

Az exportarány szerint azt láthatjuk, hogy a döntően exportáló cégek esetében a legmagasabb a Konjunktúramutató értéke: +67 pont, a részben exportálók esetében +49 pont, míg a nem exportálók esetében csupán 40 pont. Miközben a döntően exportáló cégek

esetében 13 ponttal nőtt a mutató értéke, addig a részben exportáló vállalkozások esetében 7 ponttal csökkent az előző félévhez képest.

3. ábra: A Konjunktúramutató alakulása exporttevékenység szerint, 2006.jan-2017.okt.

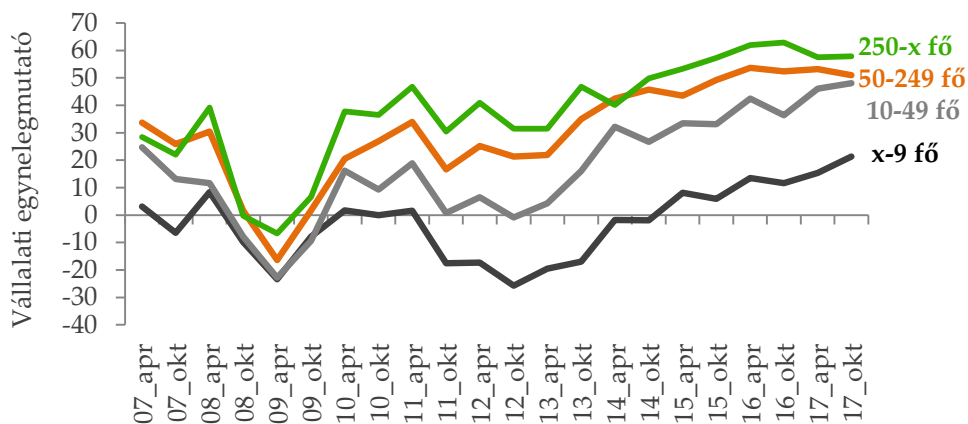

Forrás: GVI 2017

A cégek méretét tekintve látható, hogy a nagyobb vállalatok várakozásai kedvezőbbek: míg a Konjunktúramutató értéke a 9 főnél kisebb vállalatok körében +21 pont, addig a 10-49 fős kategóriában +48 pont, az 50-249 fős csoportban +51 pont, a legnagyobb, 250 főnél

nagyobb létszámmal működő cégek esetében pedig +58 pont. Jelentős elmozdulás az előző negyedévhez képest a 10 fő alatti kategóriában történt, ahol 6 ponttal nőtt a mutató értéke áprilishoz képest.

4. ábra: A Konjunktúramutató alakulása létszám-kategóriák szerint, 2006.jan-2017.okt.

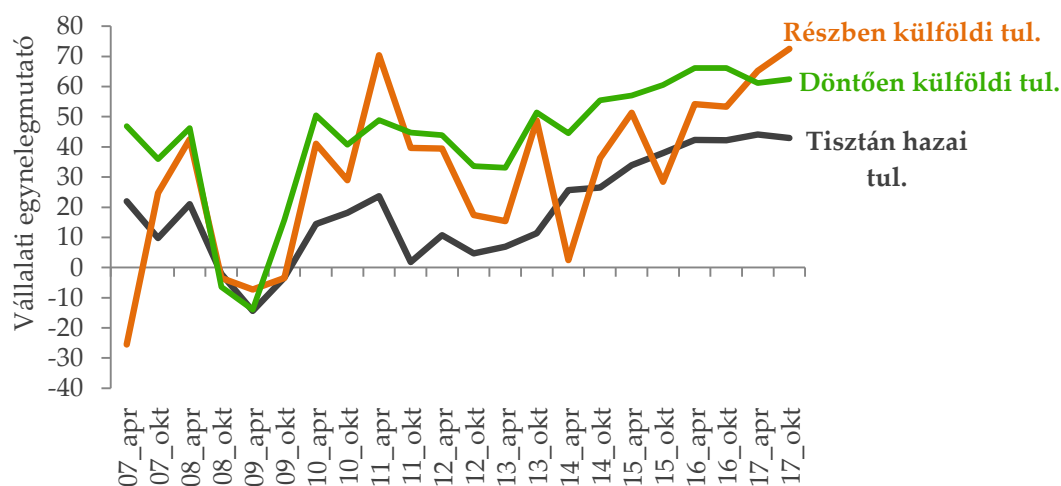

Forrás: GVI 2017

A cégeket tulajdonszerkezetük alapján vizsgálva azt láthatjuk, hogy a Konjunktúramutató értéke a részben külföldi tulajdonban álló vállalkozások esetében a legmagasabb (+73 pont), hozzájuk képest kis mértékben maradnak el a döntően külföldi tulajdonban álló cégek (+63 pont), a tisztán

hazai tulajdonúak pedig jelentősen elmaradnak (+43 pont). Az előző félévhez képest nagymértékű változás a részben külföldi tulajdonú cégek esetében figyelhető meg, ahol 7 ponttal emelkedett a mutató értéke áprilishoz képest.

5. ábra: A Konjunktúramutató alakulása tulajdonosi szerkezet szerint, 2006.jan-2017.okt.

Forrás: GVI 2017

Az automatizáció lehetséges munkaerőpiaci hatásai Magyarországon, 2012-2016

Az automatizáció elterjedése jelentős változásokat hozhat a munkaerőpiacon. Az új technológiák terjedése egyes szakmák teljes automatizációját, más szakmákban pedig a szakma feladatainak átalakulását eredményezhetik. Az MKIK GVI alábbi elemzésében a magyarországi munkaerőpiac 2012 és 2016 közötti változásait vizsgálta az automatizáció által potenciálisan érintett szakmákra vonatkozóan.

Az új (digitális) ipari forradalom jelentős átalakulást hoz a munkaerőpiacon. Az új technológiák elterjedésével egyes szakmák teljes automatizációja, bizonyos szakmák esetében pedig a szakmához kötődő feladatok jelentős átalakulása várható. A technológiai változások következményeként az automatizálható szakmák esetében a munkahelyek számának csökkenésére, így a képzetlen munkaerő iránti kereslet csökkenésére, míg más területeken ezzel párhuzamosan a magasan képzett munkaerő iránti kereslet növekedésére kell számítani. Az automatizáció terjedését mutatják a különböző adatgyűjtésre, -rögzítésre és -feldolgozásra kifejlesztett szoftverek szélesebb körű használata, az internetes értékesítés és az önkiszolgáló vásárlás térnyerése és nem utolsó sorban az ipar és logisztika területén megfigyelhető robotizáció.

2016-os elemzésünkben azt vizsgáltuk, hogy a már a világon létező és alkalmazott – tehát nem tesztelés alatt álló – technológiákat figyelembe véve, hogyan érintheti az automatizáció a magyarországi munkaerőpiacot. Az elemzés során az automatizálható szakmák körét szűken értelmezve 55 olyan Magyarországon létező foglalkozást találtunk, amelyek a meglévő

technológiák bevezetésével kiválthatóak lennének. Az érintett szakmák harmada ipari, főként feldolgozóipari szakma, körülbelül egyötödük irodai adminisztratív jellegű, szintén ötödük a logisztikához és járművezetéshez kapcsolódó, a további szakmák pedig az építőiparhoz és a szolgáltatásokhoz sorolhatóak. Becslésünk szerint ezen szakmákat vizsgálva a magyarországi munkahelyek körülbelül 12 százaléka kiváltható lenne, ami 2015-ben 513 ezer foglalkoztatottat érintett volna. Területi szinten elmondható, hogy a leginkább érintett megyék illetve járások azok, ahol a foglalkoztatottak száma viszonylag magasnak mondható. A potenciális negatív hatások azonban leginkább azokat a területeket érinthetik, ahol az álláskeresők aránya jelenleg is magas, az automatizáció pedig a jövőben nem megfelelő alkalmazkodás esetén további munkahelyek megszűnését jelentheti. Az ezt figyelembe vevő automatizációs kitettségi index (AKI) alapján a leginkább sérülékeny járások az észak-magyarországi megyékben találhatóak, a kitettség pedig összefüggést mutat a járások fejlettségével.

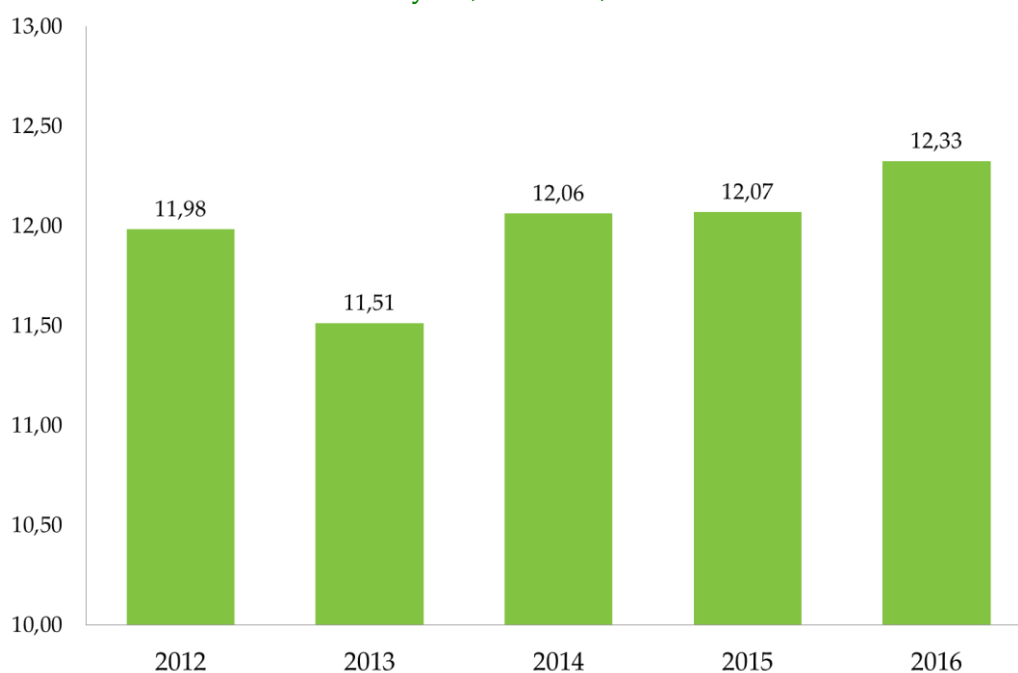
GHT 2017. november-december

Foglalkoztatottak az érintett szakmákban

Az 55 kiválthatónak ítélt magyarországi szakmában minden vizsgált évben körülbelül félmillióan dolgoztak, a legkevesebben, 452 ezren, 2013-ban, míg a legtöbben, 535 ezren, 2016-ban (lásd 1. ábra). Az automatizáció által potenciálisan érintett szakmákban dolgozók száma összességében nőtt 2012 óta.

Arányuk az összes foglalkoztatotthoz viszonyítva szintén növekedést mutat, ugyanakkor ez a növekedés igen kismértékű, ami azt mutatja, hogy az automatizálható szakmákban dolgozók aránya stabilnak mondható: a magyarországi foglalkoztatottaknak körülbelül 12 százaléka dolgozik az érintett szakmákban.

1. ábra: Az automatizálható szakmákban dolgozók aránya az összes foglalkoztatotthoz viszonyítva, 2012-2016, százalék

	2012	2013	2014	2015	2016
Érintettek száma	532 112	452 139	462 772	513 739	535 269
Összes foglalkoztatott	4 440 314	3 926 978	3 836 361	4 256 186	4 342 686

Forrás: MKIK GVI

A legtöbb érintett szakmában, 55-ből 40-ben csökkent a foglalkoztatottak aránya 2012-höz viszonyítva. A legnagyobb csökkenés a szabó-varró szakmában figyelhető meg, ahol 2012-ben körülbelül 25 ezer főt

foglalkoztattak, míg a következő években ez a szám 18 ezer fő körül alakult. A foglalkoztatottak számának változása azonban érintett szakmákban szakmacsoportonként eltérő képet mutat. Az

automatizáció által leginkább érintett ipar területén a foglalkoztatottak száma szakmánként átlagosan 1174 fővel csökkent 2012-höz viszonyítva. Szintén csökkenést mutat az építőipar (szakmánként átlagosan 634 fő). Az iparban és az építőiparban minden érintett szakmában a foglalkoztatottság csökkenése figyelhető meg. Kis mértékben, szakmánként átlagosan 16 fővel csökkent az adminisztratív-irodai munkákat végzők száma 2016-ra. A szállítás, járművezetés és logisztika valamint a szolgáltatások területén növekedés figyelhető meg: előbbi ágazatban szakmánként átlagosan körülbelül kétezer fővel, utóbbiban pedig körülbelül 1500 fővel nőtt a foglalkoztatottak száma 2012 óta. A szolgáltatások területén az intézményi takarítók száma jelentősen növekedett, és szintén viszonylag nagymértékű növekedés tapasztalható a hulladékosztályozók és a gyorséttermi eladók számában, míg a különböző pénztárosok és eladók száma viszonylag stabil 2012 óta.

Az automatizálható szakmákban foglalkoztatottak aránya területi szinten

Mint látható, a potenciálisan automatizálható szakmákban dolgozók aránya országosan 2012 óta viszonylag stabilnak mondható, 12 százalék körül alakul, ugyanakkor 2013 óta minden évben enyhe növekedés figyelhető meg. Megyei szinten ugyanez a tendencia figyelhető meg: a legtöbb megyében kis mértékben nőtt az érintett szakmákban dolgozók aránya. A potenciálisan automatizálható munkahelyek aránya minden vizsgált évben Fejér és Pest

megyében volt a legmagasabb. Mindkét megyéről elmondható, hogy az érintett foglalkoztatottak aránya minden évben lényegesen magasabb volt, mint az országos arány: az öt vizsgált évre vonatkozóan Fejér megyében a foglalkoztatottak átlagosan 18 százaléka, Pest megyében pedig 17 százaléka dolgozott potenciálisan automatizálható szakmában. A legkisebb arányban minden évben Budapesten és Baranya megyében dolgoztak automatizálható szakmában, itt átlagosan a foglalkoztatottak 10-10 százaléka érintett (lásd 2. ábra). A megyék közül a legnagyobb mértékben Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyében nőtt a potenciálisan automatizálható szakmában foglalkoztatottak aránya.

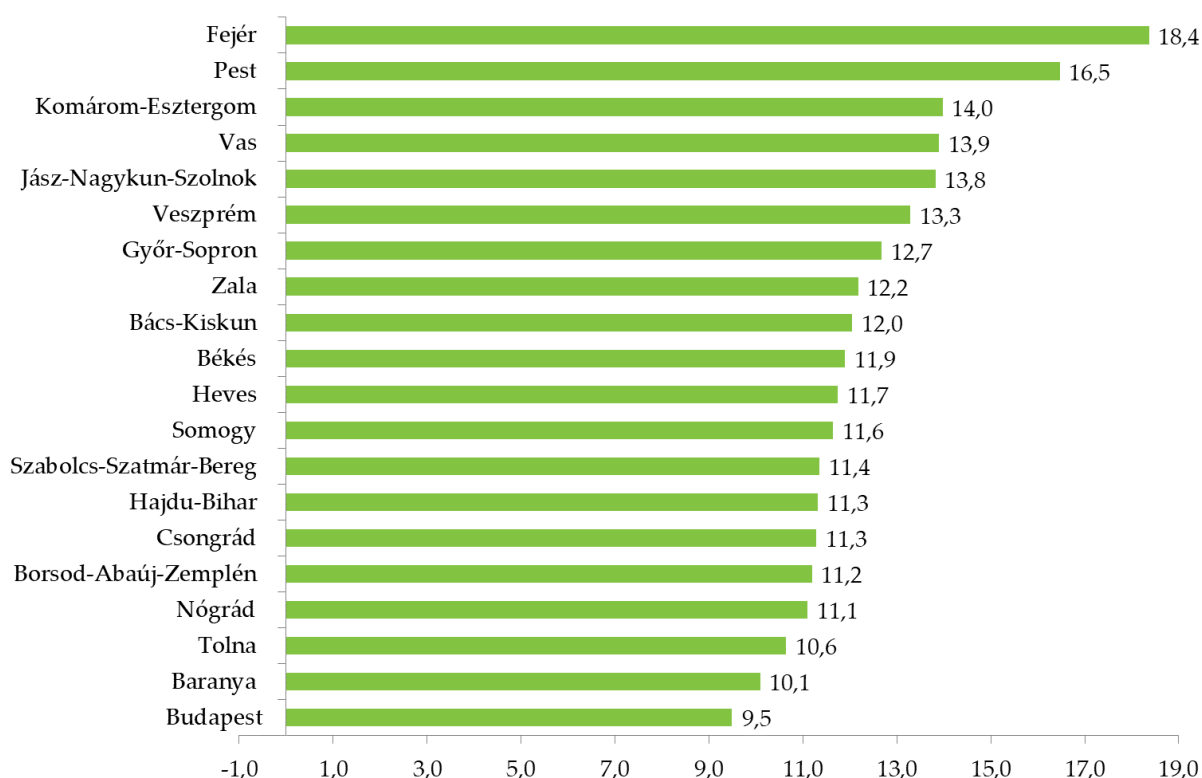
Hasonlóan a megyei szinthez, járási szinten is megfigyelhető, hogy a leginkább érintett járások köre nem változott jelentősen az utóbbi években. Az automatizálható szakmákban dolgozók aránya mindegyik vizsgált évben a csengeri járásban volt, a legmagasabb (lásd 1. táblázat). Ugyanakkor elmondható, az érintettek aránya ebben a járásban jelentősen csökkent 2012 óta: míg 2012-ben a foglalkoztatott közel fele érintett szakmában dolgozott, 2015 után ez az arány 40 százalék alatt volt. A legutolsó, 2016-os adatok szerint leginkább érintett járások közül ugyanez a tendencia csak a sárospataki járás esetében figyelhető meg (2012-ben a foglalkoztatottak 27 százaléka, 2015-től körülbelül 20 százaléka dolgozik érintett szakmában), a többi járásban az érintett foglalkoztatottak aránya vagy stabilizálódott,

GHT 2017. november-december

vagy kis mértékben növekedett. A legkevesbé érintett járások mindegyik vizsgált évben nagyrészt az alacsony foglalkoztatottsággal rendelkező járások voltak, mint például a cigándi, a bátonyterenyei, a tétí vagy a putnoki járás. Budapest szintén kevésbé

érintett, itt az automatizálható szakmákban dolgozók aránya minden vizsgált évben 10 százalék alatt volt, 2013 óta viszont kis mértékben nő az érintettek aránya (2012: 9,41%; 2013: 9,27%; 2014: 9,28%; 2015: 9,65%; 2016: 9,85%).

2. ábra: Az automatizálható szakmákban foglalkoztatottak átlagos aránya megyénként 2012 és 2016 között az összes foglalkoztatotthoz viszonyítva, százalék

Forrás: MKIK GVI

1. táblázat: Az automatizálható szakmákban dolgozók aránya a 2016-ban legkevésbé érintett 15 járásban 2012 és 2016 között, százalék

	2012	2013	2014	2015	2016
Nyíregyházai	9,01	8,66	8,98	9,78	9,50
Edelényi	10,90	10,71	9,22	9,66	9,21
Bólyi	8,90	8,67	8,97	9,99	9,17
Sárbogárdi	10,93	9,59	9,61	9,64	9,17
Paksi	10,63	10,13	9,65	8,94	9,07
Pécsi	7,16	7,91	8,12	9,07	9,05
Kazincbarcikai	8,90	8,50	8,14	8,81	8,54
Csurgói	14,25	9,53	8,24	9,58	8,53
Martonvásári	7,89	7,80	8,35	9,26	8,47
Szobi	14,13	9,79	9,67	8,10	8,46
Tokaji	9,85	9,10	6,64	8,26	8,45
Putnoki	11,30	7,19	7,47	7,32	7,77
Bátonyterenyeyi	5,71	6,88	6,55	7,82	7,62
Téti	8,06	7,45	6,68	7,55	7,39
Cigándi	8,96	6,80	8,26	9,84	6,96

Mint látható, az automatizálás leginkább a viszonylag magas foglalkoztatottsággal rendelkező területeket érinti, ugyanakkor a leginkább sérülékenynek azok a területek tekinthetők, amelyekben magas a munkanélküliek aránya, ezzel párhuzamosan pedig az automatizálás a jövőben veszélyeztetheti a már meglévő állásokat. Ezt a hatást járási szinten a tartósan állást keresők, a nyilvántartott álláskeresők, és az automatizálható szakmákban dolgozók arányából képzett Automatizációs Kitevési Indexszel (AKI) mérjük. Az index maximum értéke 100 lehet, a magasabb érték pedig azt jelzi, hogy az adott járás az automatizálás potenciálisan negatív hatásainak nagyobb mértékben kitéve. Az AKI értékét 2014-től vizsgálva elmondható, hogy az érintettek arányának növekedésének megfelelően a

legtöbb megyében a kitevési index értéke is nőtt. A leginkább kitéve megyék mindhárom vizsgált évben Szabolcs-Szatmár-Bereg megye volt, ahol az AKI értéke járásonként átlagosan 22 felett volt. Hasonló AKI-átlagokkal rendelkezik Nógrád és Borsod-Abaúj-Zemplén megye. A legkevésbé kitéve megyéknek Győr-Moson-Sopron megye tekinthető, ahol az AKI átlaga 13 alatt volt. A kevésbé érintett megyék közé tartozik még Veszprém és Komárom-Esztergom megye (lásd 3. táblázat).

¹ A tartósan állást keresők és a nyilvántartott álláskeresők arányára vonatkozóan járási szintű adatokkal 2014-re vonatkozóan rendelkezünk, így a kitevési index ettől az évtől számítható.

2. táblázat: Az AKI megyénkénti átlagos értéke 2014 és 2016 között

	Automatizációs Kitettségi Index		
	2014	2015	2016
Budapest	18,8	19,0	19,1
Baranya megye	19,4	19,7	19,5
Bács-Kiskun megye	19,6	19,8	19,5
Békés megye	17,7	18,2	18,0
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	20,3	20,7	20,6
Csongrád megye	18,2	18,5	18,4
Fejér megye	18,6	18,8	18,6
Győr-Sopron megye	12,2	12,7	12,5
Hajdu-Bihar megye	20,1	20,5	20,3
Heves megye	19,7	19,8	19,6
Komárom-Esztergom megye	16,9	17,0	17,1
Nógrád megye	21,0	21,5	21,8
Pest megye	20,0	20,1	20,2
Somogy megye	19,0	19,3	19,3
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	22,2	22,2	22,5
Jász-Nagykun-Szolnok megye	19,1	19,4	19,7
Tolna megye	18,7	18,6	18,6
Vas megye	18,6	19,4	19,2
Veszprém megye	16,6	16,8	16,6
Zala megye	19,7	19,8	19,6

Járási szinten a legmagasabb AKI értéket minden évben a legnagyobb arányú automatizálható szakmában foglalkoztatottal rendelkező csengeri járás éri el (minden vizsgált évben 30 feletti érték). A záhonyi, a baktalórántházai, a bicskei, a budakeszi és a

gyáli szintén magas kitettséggűnek tekinthető, mivel az AKI értéke ezekben a járásokban minden vizsgált évben 25 felett volt. Az AKI értéke a legalacsonyabb a Kapuvári, a Soproni, a Pannonhalmai és a Téti járásban (9 és 14 között) volt mindhárom vizsgált évben.

A főbb munkaerőpiaci mutatók alakulása Magyarországon

Az alábbi rövid elemzés a magyar munkaerőpiac elmúlt évekbeli és jelenlegi helyzetét írja le főbb munkaerőpiaci mutatókon keresztül. A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) által publikált, illetve a közfoglalkoztatottak számával korrigált foglalkoztatási és munkanélküliségi adatok alapján készült diagramokon ábrázoljuk a magyar munkaerőpiac helyzetét 2000-tól 2017 második negyedévéig. Eredményeink azt mutatják, hogy mind a KSH által publikált, mind a közfoglalkoztatottsággal korrigált foglalkoztatási és munkanélküliségi adatok fokozatos javulást mutatnak. A korrigált adatoknál azonban ez a javulás sokkal lassabb, mint a KSH által közölt adatok esetében.

Korrigálatlan és korrigált munkaerőpiaci mutatók

Az elemzésben használt munkaerőpiaci mutatók a foglalkoztatottak száma, a foglalkoztatási ráta, a munkanélküliségi ráta és a havi bruttó átlagkereset. A használt adatok forrása a KSH munkaerőpiacra vonatkozó évközi mutatói. A legtöbb mutató esetében negyedéves adatokkal dolgoztunk, a havi bruttó átlagkereset kivételével, ahol éves értékek álltak rendelkezésünkre. A közfoglalkoztatottságra vonatkozó adatok 2009 első negyedévéől voltak elérhetőek, így a foglalkoztatottak számát, a foglalkoztatási rátát és a munkanélküliségi rátát is 2009 első negyedévéől 2017 második negyedévéig ábrázoltuk. A GDP növekedési rátáját és a foglalkoztatottak számát összehasonlító ábrán 2003 első negyedévéől jelenítettük meg az adatokat. Végül a havi bruttó átlagkeresetet összességében és a versenyszférára vonatkozóan 2000-től, míg a közsférára és közfoglalkoztatottakra vonatkozóan rendre 2008-tól és 2013-tól állt módunkban ábrázolni.

A foglalkoztatás és munkanélküliség alakulását korrigálatlan és korrigált mutatókon keresztül szemléltettük. Míg a korrigálatlan értékek alatt a KSH által közölt

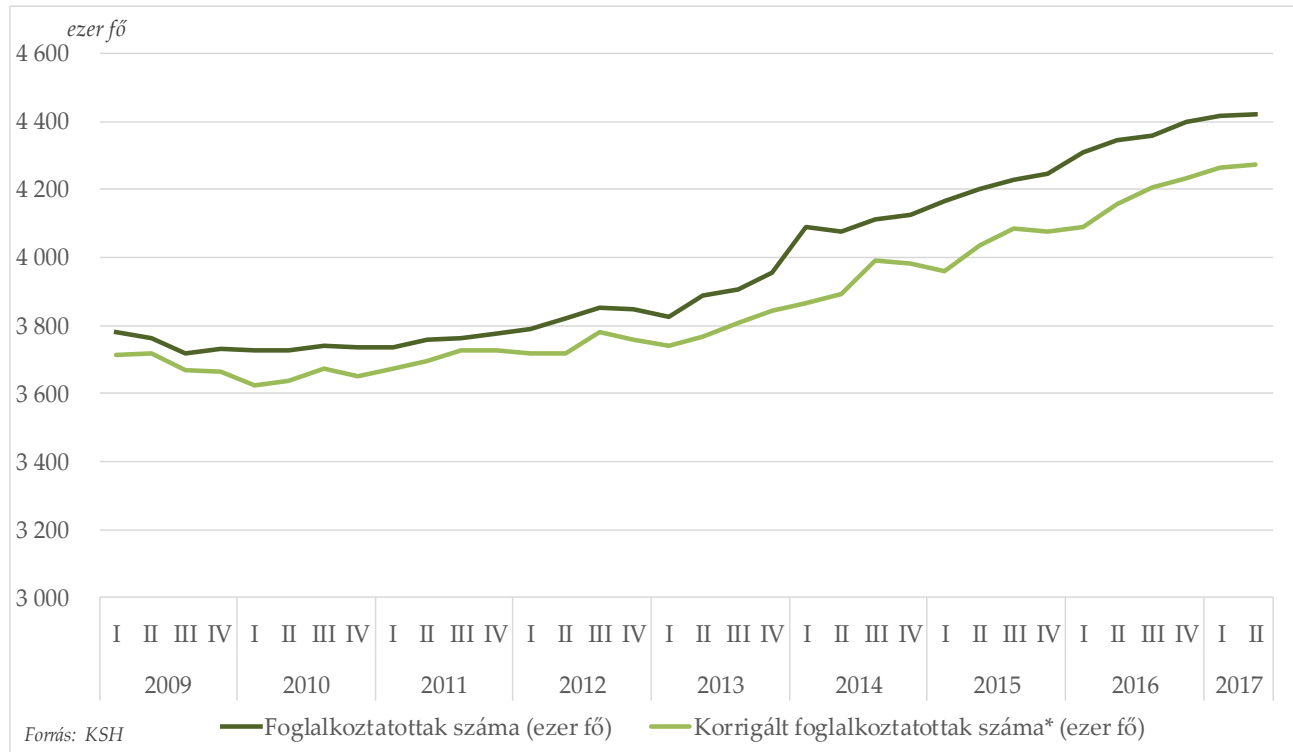
adatok értendők, a korrigált értékek ezek módosított változatai. Számításuk során a KSH által publikált foglalkoztatási és munkanélküliségi adatokat módosítottuk úgy, hogy azon mutatókat ne befolyásolja a közfoglalkoztatottak számának alakulása. Ennek alapjául többek között Scharle Ágota *„Mennyit nőtt a foglalkoztatás 2008 óta Magyarországon?”*² című tanulmánya szolgált, melyben a szerző megállapítja, hogy a magyar foglalkoztatási és munkanélküliségi mutatók KSH által mért adatait több tényező torzítja. Ezek közül a közfoglalkoztatás bővülése és a képzésen részt vevő közfoglalkoztatottak statisztikai számbavételi módjának változása vannak a legerősebb torzító hatással. Ezen tanulmányunkban ezért korrigált foglalkoztatási és munkanélküliségi mutatókat is szerepeltetünk, melyek esetében a közfoglalkoztatottakat nem számítottuk a foglalkoztatottak közé. Így a korrigált adatok a versenyszektorban elhelyezkedni nem tudókat nem mutatják a foglalkoztatotti állományon belül. A korrigálatlan és korrigált mutatók közzétételével pontosabb képet

² Scharle Ágota: *Mennyit nőtt a foglalkoztatás Magyarországon 2008 óta?* Társadalmi Riport 2016, Tárki, 54.o.

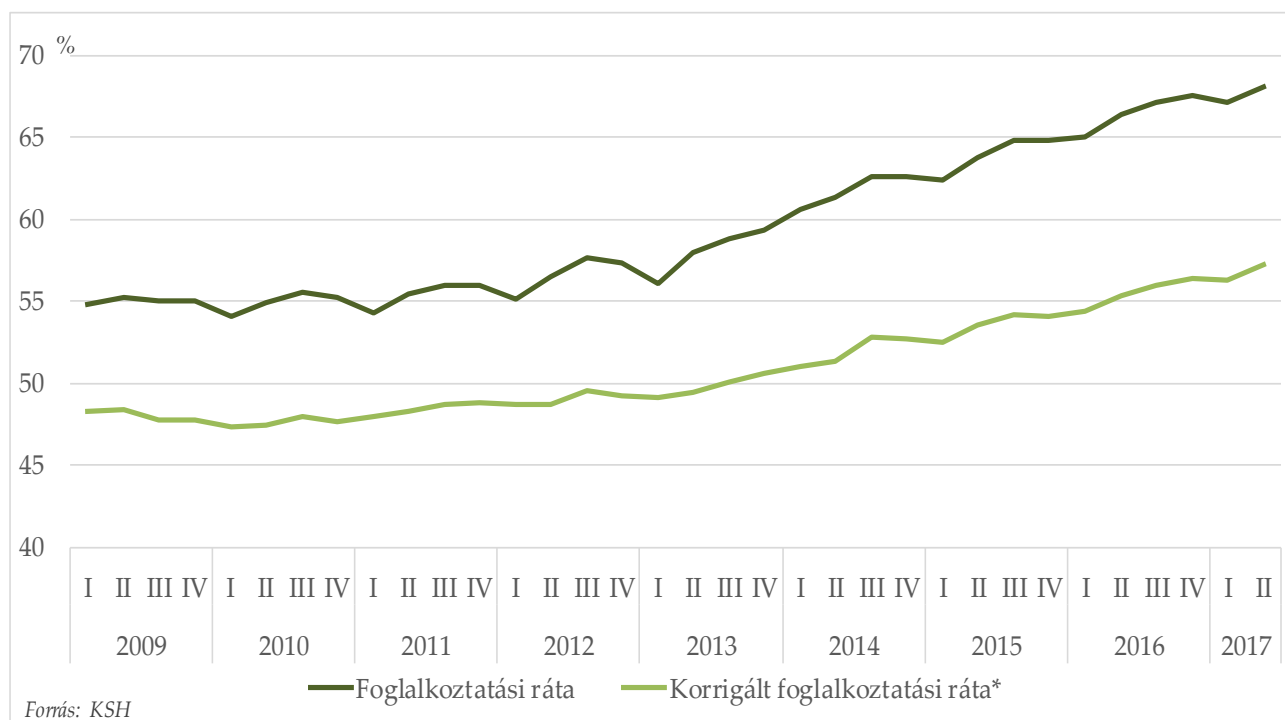
GHT 2017. november-december

kaphatunk tehát a magyar munkaerőpiac alakulásáról és jelenlegi helyzetéről.

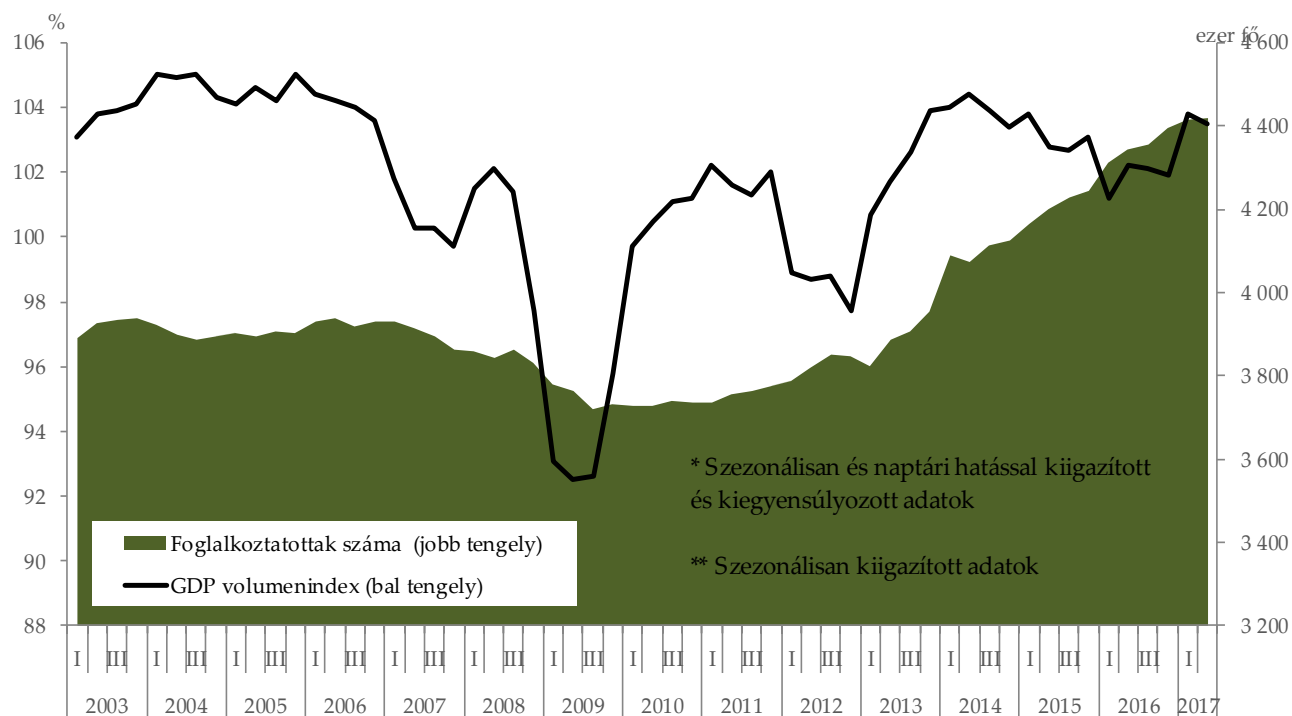
1. ábra: Foglalkoztatottak számának alakulása, 2009 - 2017. II. negyedév

2. ábra: Foglalkoztatási ráta alakulása, 2009 - 2017. II. negyedév

3. ábra: A bruttó hazai termék (GDP) volumenindexe* (előző év azonos időszaka=100%) és foglalkoztatottak száma** (ezer fő), 2003 - 2017. II. negyedév

Forrás: KSH

A foglalkoztatás alakulása

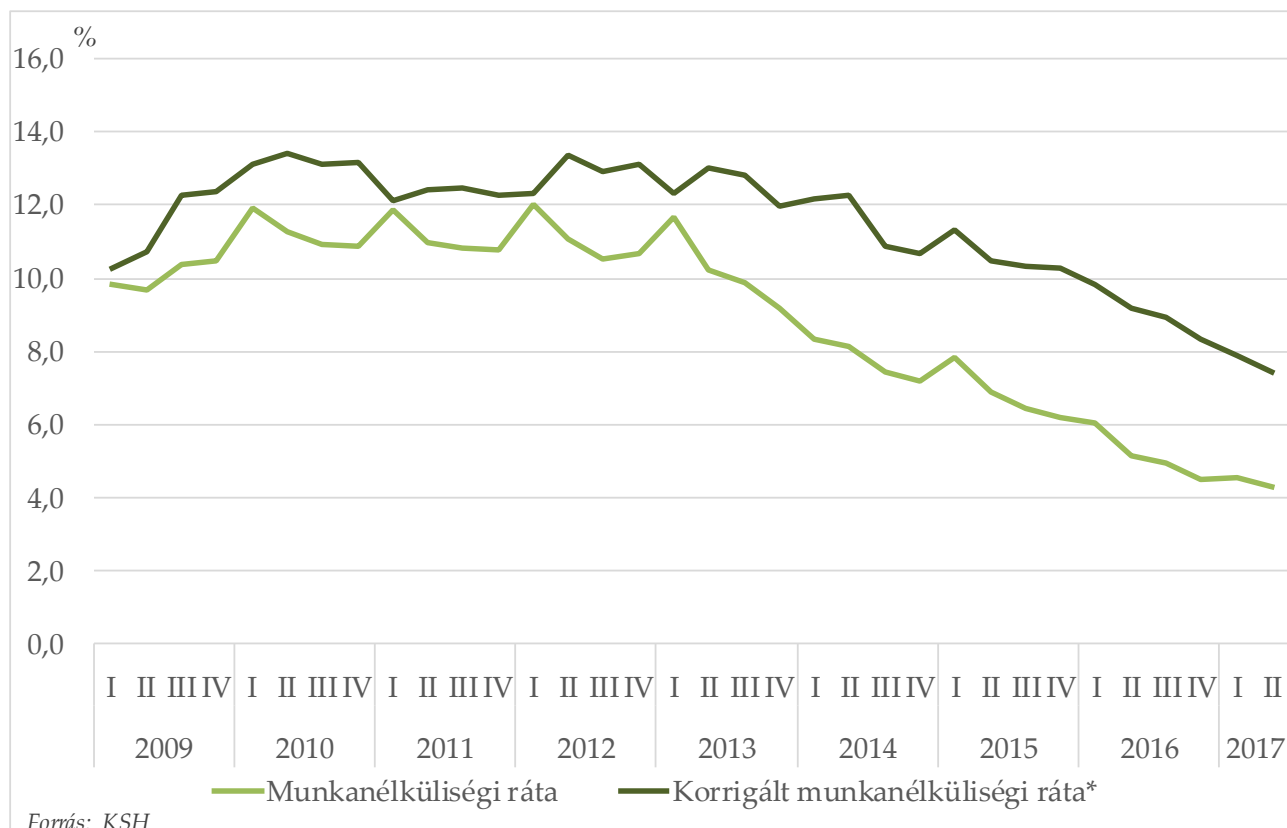
Az elemzés alapjául szolgáló első ábra a foglalkoztatottak számának alakulását szemlélteti 2009 első negyedétől 2017 második negyedévéig. Ezen jól látszik, hogy összességében mind a korrigálatlan, mind a korrigált foglalkoztatottak számában növekedési trend figyelhető meg. A korrigálatlan foglalkoztatottak száma 2009 első negyedéve óta 3 779 063-ról 4 420 581-re nőtt, míg a korrigált foglalkoztatottak száma 3 711 352-ről 4 272 581-re emelkedett. A korrigálatlan adatoknál azonban nagyobb a növekedés a foglalkoztatottak számában. Míg az előbbi érték 641 518-cal nőtt, a korrigált érték csupán 561 229-cel. A korrigálatlan és korrigált mutatók közti különbség tehát szintén nőtt 2009 óta, melynek oka nem a piaci viszonyok változása, hanem a közfoglalkoztatottak számának növekedése volt.

A második ábrán a foglalkoztatási ráta alakulása látható szintén 2009 első negyedétől 2017 második negyedévéig. A korrigált foglalkoztatási ráta a foglalkoztatottak számából a közfoglalkoztatottak számának kivonásával, majd az eredmény 15-74 év közötti népességgel való elosztásával lett számítva. 2009 első negyedéve és 2017 második negyedéve között a korrigálatlan és a korrigált foglalkoztatási arány is növekedett. Míg az

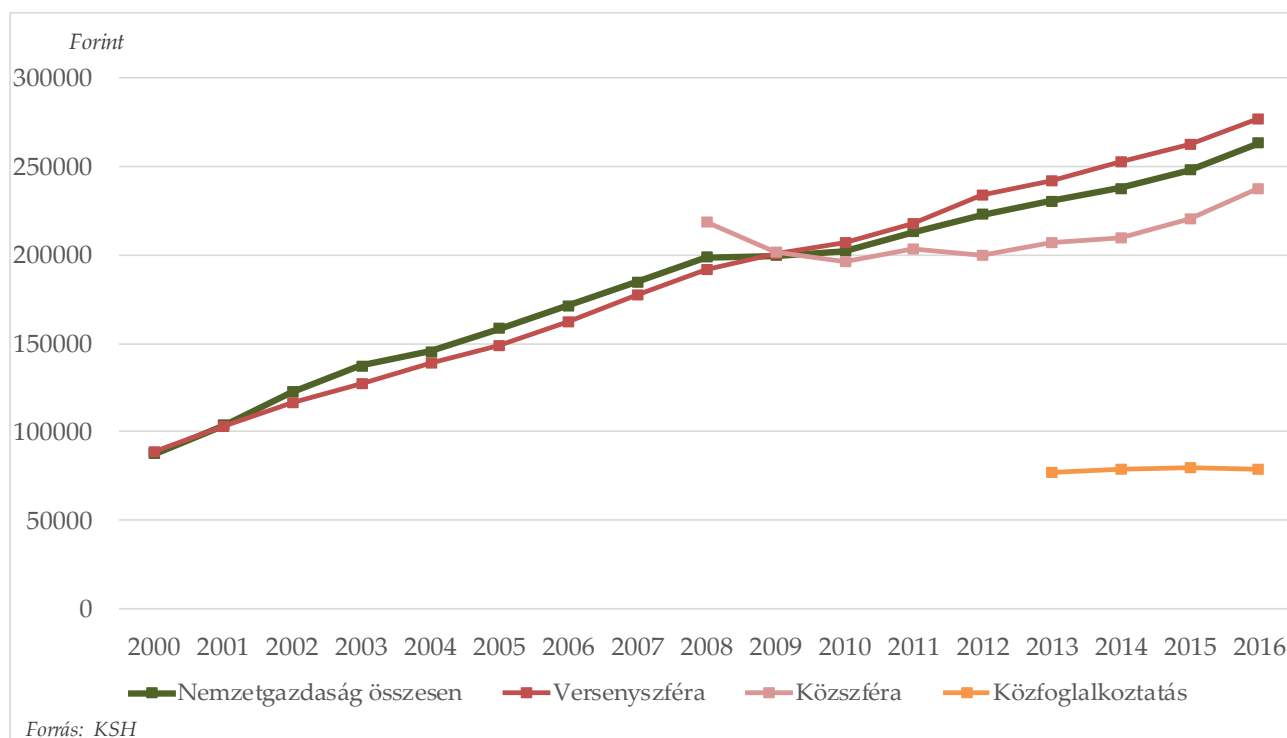
előbbi 54,8%-ról 68,1%-ra, addig a korrigált arány 48,3-ról 57,2%-ra emelkedett. A korrigálatlan ráta növekedése nemcsak nagyobb ingadozással járt együtt, hanem jelentősebb is volt: amíg a korrigált érték csak 8,9 százalékponttal növekedett, addig a korrigálatlan arány 13,3 százalékpontos növekedést mutatott. A 2017 második negyedévi korrigálatlan és korrigált érték közötti jelentős, 10,8 százalékpontos különbség is a közfoglalkoztatottak számának növelésének tudható be.

A harmadik ábrán a korrigálatlan foglalkoztatottak számát és a bruttó hazai termék (GDP) volumenindexét ábrázoltuk 2003 első negyedétől 2017 második negyedévéig. Ezen megfigyelhető, hogy a foglalkoztatottak számának mutatója és a GDP volumenindexe túlnyomórészt együtt mozogtak az elmúlt években, noha a GDP volumenindexének ingadozása jóval jelentősebb volt a foglalkoztatottak számának ingadozásánál. A 2008-as gazdasági válság hatására például csökkent a foglalkoztatottak száma is, de ezen mutató nem jelzett akkora visszaesést, mint a GDP volumenindexe, mely 8,3 százalékponttal csökkent 2008 harmadik negyedéve és 2009 első negyedéve között. Ezen felül a foglalkoztatottak számának válság utáni folyamatos növekedési trendjét sem követi a GDP volumenindexe.

4. ábra: A munkanélküliségi ráta alakulása, 2009-2017. II. negyedév

5. ábra: Havi bruttó átlagkereset alakulása, 2000-2016

A munkanélküliségi ráta alakulása

A korrigálatlan és korrigált munkanélküliségi ráta alakulását 2009 óta a negyedik ábra szemlélteti. A korrigált munkanélküliségi ráta adatait úgy számítottuk, hogy a KSH által közölt munkanélküliek számához hozzáadtuk a közfoglalkoztatottak számát, majd ezt elosztottuk a gazdaságilag aktívak számával, így jutva el a korrigált munkanélküliségi rátához. Mind a korrigálatlan, mind a korrigált munkanélküliségi rátánál kezdeti növekedés után csökkenő tendencia figyelhető meg, mely mindkét mutatónál kisebb megszakításokkal 2012 második negyedéve óta tart. Ennek eredményeképpen a korrigálatlan és korrigált munkanélküliségi ráta a 2009 első negyedévében mért 9,8%-os és 10,3%-os értékekről 2017 második

negyedévére rendre 4,3%-ra és 7,5%-ra csökkent. A munkanélküliségi ráta esetében azonban még a foglalkoztatási rátánál is nagyobb a különbség a korrigálatlan és a korrigált mutatók jelenlegi értékei, illetve a 2009 óta bekövetkezett változás mértéke között. A korrigálatlan érték 2009 első negyedéve óta 5,5 százalékponttal csökkent, míg a korrigálatlan érték csupán 2,8 százalékponttal. 2017 második negyedévében a korrigálatlan és korrigált munkanélküliségi ráták között jelentős, 3,2 százalékpontos különbség figyelhető meg. Mindezek oka szintén a közfoglalkoztatottak számának növekedése.

A havi bruttó átlagkereset alakulása

Az ötödik ábrán a havi bruttó átlagbérek változását ábrázoltuk, azt lebontva a versenyszférabeli és közszférabeli átlagkeresetre, illetve a közfoglalkoztatottak átlagbérére. A nemzetgazdaság egészében tapasztalt átlagkeresetet és a versenyszférabeli átlagbért 2000-től ábrázoltuk, a közszférabeli és a közfoglalkoztatotti átlagkeresetről pedig rendre 2008-tól és 2013-tól álltak rendelkezésünkre adatok. Mind az egész nemzetgazdaságra kiterjedő, mind a versenyszférabeli átlagkeresetről elmondható, hogy 2000 óta folyamatos növekedést mutat, és a 2008-as gazdasági válság is csak enyhe lassulást eredményezett

a növekedésben. Így 2000 és 2016 között az egész gazdaságra vonatkozó átlagkereset 87 750 forintról 263 171 forintra növekedett, míg a versenyszférabeli átlagbér 88 424 forintról 276 923 forintra nőtt. Ezzel ellentétben a közszférabeli átlagkereset 2008 és 2009 között 219 044 forintról 201 632 forintra csökkent, majd 2009 és 2012 között 200 000 forint körül stagnált, és csak ezután indult növekedésnek. Ezen növekedés üteme hasonló a versenyszférabeli átlagkereset növekedéséhez, és hatására 2016-ra 237 494 forintra emelkedett a közszférabeli átlagkereset. A közfoglalkoztatottak átlagbére ezekkel ellentétben csak nagyon

kevésbé változott 2013 és 2016 között, 77 045

forintról 79 093 forintra.

Összegzés

A magyar munkaerőpiac főbb mutatókon keresztüli áttekintése megmutatta, hogy noha a munkaerőpiac indikátorai a 2008-as válság óta folyamatosan javulnak, mindez a KSH által kimutatottnál lassabban történik, ha a közfoglalkoztatottak számával korrigálunk.

A munkaerőpiac helyzetéről pontosabb képet adó, torzítás nélküli korrigált foglalkoztatási és munkanélküliségi mutatók lehetővé teszik, hogy felmérjük a munkaerőpiac jelenlegi helyzetét és következtessünk a jövőbeni trendekre is.

Nő a megtakarítás és a kockázat a háztartási szektorban

Az MNB legfrissebb adatainak elemzéséből látható, hogy a magyar háztartások egyre többet takarítottak meg a 2012 és 2016 közötti időszakban. A növekvő megtakarítási hajlandóság azonban az alacsony alapkamat miatt az egyre kockázatosabb eszközök, tehát kötvények, részvények és befektetési alapok választására sarkallja a magyar háztartási szektor megtakarítóit, ami akár újabb kockázatokat is jelenthet a gazdaság számára. Az újabb kockázatok megjelenésének ellenére a növekvő lakossági megtakarítási hajlandóság egyben a magyar gazdaság növekedésének fenntarthatóbb és stabilabb pályára állását is eredményezheti. Az elemzéshez az MKIK Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet (MKIK GVI) Mérlegen Magyarország c. makrogazdasági adatgyűjtésének adatait használjuk fel.

A válságot követő időszakban, 2009-től kezdődően körülbelül 2011 második feléig a magyar háztartási szektor nettó hiteltörlesztőként szerepelt a gazdaságban, vagyis több hitelt törlesztett, mint amennyit felvett. Napjainkra ez a tendencia megfordult, az átlagos háztartások már nem a hiteltörlesztésre költik jövedelmük jelentős hányadát, hanem e helyett megtakarítást képesek felhalmozni³. A háztartási szektor megtakarításainak növekedése pedig stabilabb és fenntarthatóbb növekedési pálya elérését teszi lehetővé a magyar gazdaság számára.

A válság előtt a magyar háztartások eladósodottsága GDP-arányosan elérte a 40%-ot, ezt a hitelállományt 2008-ig a lakosság 32%-a halmozta fel⁴. A válság bekövetkeztével pedig ez a nagymértékű, jellemzően nem a nemzeti devizában denominált (CHF, EUR,

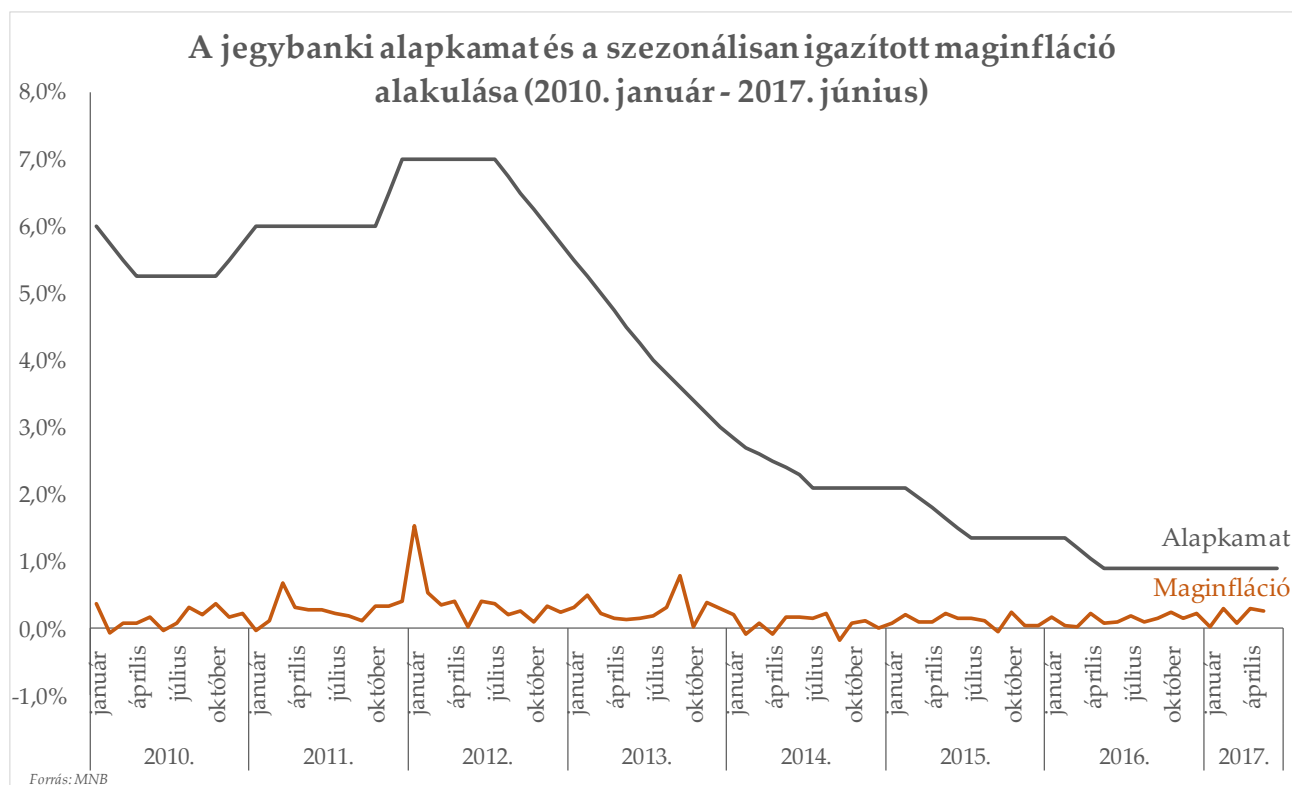
JPY) hitelek mértéke magas kockázatot hordozott magában ebben az időszakban, ezért az országot több hitelminősítő és kockázati besorolási szakértő is leminősítette. A lakosság hiteltörlesztési problémái, illetve a vállalati és banki likviditási problémák miatt a Magyar Nemzeti Bank jelentős alapkamatcsökkentést hajtott végre a gazdaság növekedési pályára állítása érdekében. Ez az intézkedés jó döntés lehet abban az esetben, ha a hitelfelvétel ösztönzése a cél, azonban amennyire jót tehet a hitelezésnek, annyira negatív hatása lehet a megtakarításokra nézve. Mindez annak ellenére igaz, hogy a háztartási szektor megtakarítási hajlandósága nem feltétlen az alapkamattól, sokkal inkább a saját bevételeinek és kiadásainak alakulásától függ. Erre nyújt bizonyítékot, hogy ugyan jelenleg történelmi mélypontra van – és a jegybank eddigi nyilatkozatai alapján még sokáig itt is marad – a jegybanki alapkamat, ennek ellenére a lakosság megtakarításainak aránya jelentős növekedést mutat az elmúlt időszakban.

Az 1. ábrán a jegybanki alapkamat alakulását láthatjuk.

³ Forrás: Boldizsár A. – Kékesi Zs. (é.n.): Soha nem rendelkezünk még ennyi megtakarítással, MNB, <https://www.mnb.hu/letoltes/boldizsar-anna-kekesi-zsuzsa-soha-nem-rendelkeztunk-meg-enyi-megtaka-mnbhonlapra.pdf>

⁴ Balás T (2013): „A háztartások eladósodottsága és jövedelemarányos törlesztési terhe”, *MNB Szemle*, Különszám

1. ábra: A jegybanki alapkamat változása 2010-2017 között

Forrás: GVI 2017

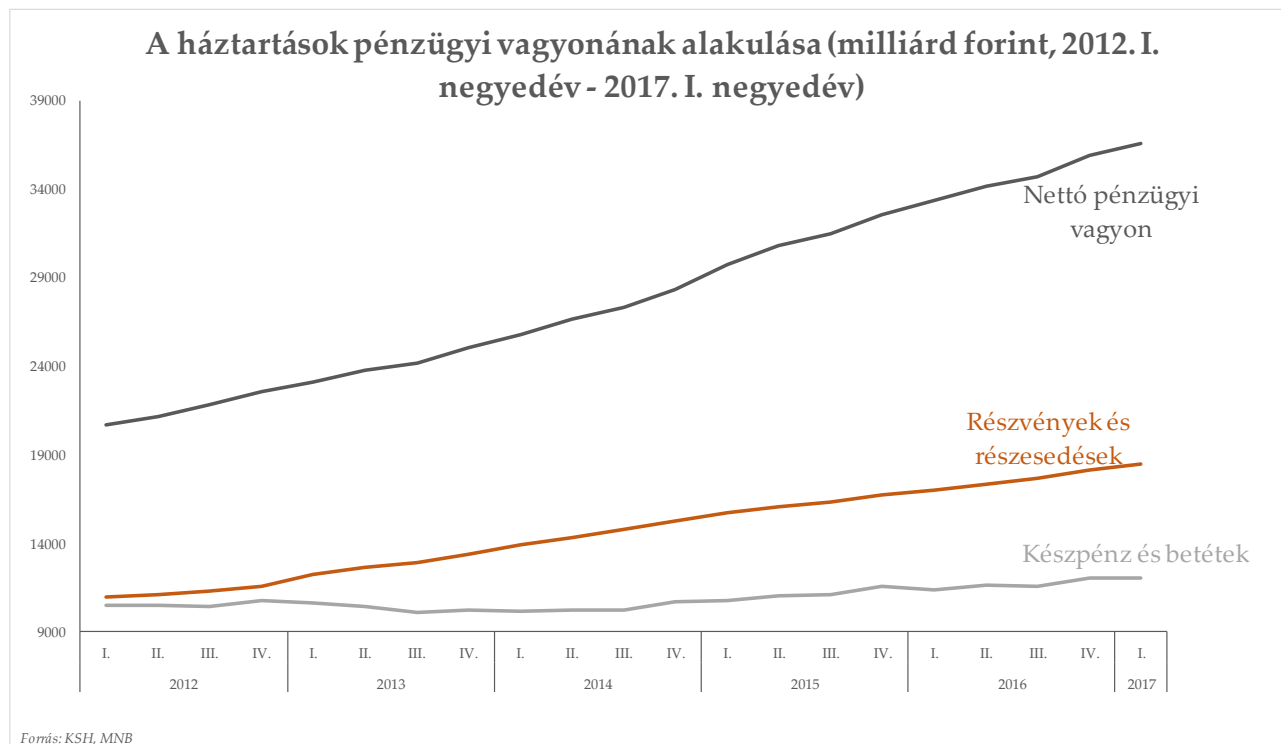
A jegybanki alapkamat csökkentése mellett 2010 óta számos olyan gazdaságpolitikai intézkedés zajlott le, amely hozzájárulhatott a lakosság megtakarításainak növekedéséhez. Ezen intézkedések közé tartozik többek között az egykulcsos személyi jövedelemadó bevezetése, a családi jövedelemadó-kedvezmények kiterjesztése, valamint a minimálbér és a garantált bérminimum növelése. A jövedelmek magasabb szintje magasabb megtakarítási hajlandósághoz vezethet a háztartások körében.

A háztartások pénzügyi vagyona az MNB becslései alapján 2010 óta több, mint 18 000

milliárd forinttal növekedett. 2016 végére pedig összességében a háztartások pénzügyi megtakarítása a GDP 4,5 százalékának megfelelő összeget tett ki, amely érték jövedelemarányosan 8 százalékos arányt jelent.

Az alacsony alapkamat tovagyrúzó hatásaként a betéti kamatlábak is meglehetősen alacsony szinten alakulnak, még hosszú távú lekötés esetén is. Emiatt a megtakarítók elkezdtek olyan befektetési lehetőségeket keresni, melyeknek magasabb a hozama (lásd a 2. ábrát).

2. ábra: A háztartások pénzügyi vagyonának alakulása 2012-2016 között

Forrás: GVI 2017

Az elmúlt évek során az alacsony betéti kamatláb hatásaként a megtakarítások a biztonságos eszközök felől az egyre kockázatosabbak felé mozdultak el. A 2012-ben indult tendencia előrehaladtával és a betéti kamatlábak csökkenésével az olló egyre nagyobbra nyílt a biztonságos és a kevésbé biztonságos pénzügyi instrumentumokban tartott vagyonelemek között.

Eleinte elsősorban a legbiztonságosabbnak mondható értékpapírok, az államkötvények iránti kereslet növekedett meg. 2013-ban újabb 1000 milliárd forintnyi megtakarítás vándorolt át a bankbetétekből a készpénz és értékpapír alapú megtakarítások irányába. Az állampapírok mellett a lakossági megtakarítások jellemzően a befektetési

alapokat preferálják. A befektetési alapok és az azok mögött álló befektetési jegyek népszerűségének oka a magasabb hozam ígérete.

A portfóliók átrendezésének eredményeként 2014 második felétől a lakosság a megtakarításait már jellemzően valamilyen értékpapírban tartja. Ebből az államkötvények állománya meghaladja a 4100 milliárd forintot és hasonló mértékű a befektetési jegyek állománya is. Míg az államkötvények arányának növekedése nem jelent különösebb kockázatot, addig a befektetési alapok akár problémát is okozhatnak a későbbiekben. Ennek oka, hogy a befektetési jegyek kockázata bonyolultságuk miatt nehezebben átlátható.

Nemzetközi tendenciák

A termelési, fogyasztási és foglalkoztatási helyzet alakulása egyes, nemzetközileg fontos gazdaságokban, összehasonlítva a szakértői várakozásokkal és a megelőző időszakokkal

		Vonatkozósi időszak	Tényadat	Várakozások	Előző időszak
	Munkanélküliségi ráta	(Nov)	5,6%	5,6%	5,6%
Németország	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Dec)	63,3	62,2	62,5
	IFO üzleti bizalmi index ¹	(Nov)	117,5	111,0	116,8
Franciaország	INSEE üzleti bizalmi index ²	(Nov)	111		109
	Munkanélküliségi ráta	(Nov)	4,1%	4,1%	4,1%
USA	CB fogyasztói bizalmi index	(Nov)	129,5	124,0	126,2
	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Dec)	55,0	54,2	53,9
Kína	Feldolgozóipari beszerzési menedzserindex	(Nov)	51,8	51,4	51,6

¹ <https://www.cesifo-group.de/ifoHome/facts/Survey-Results/Business-Climate/>

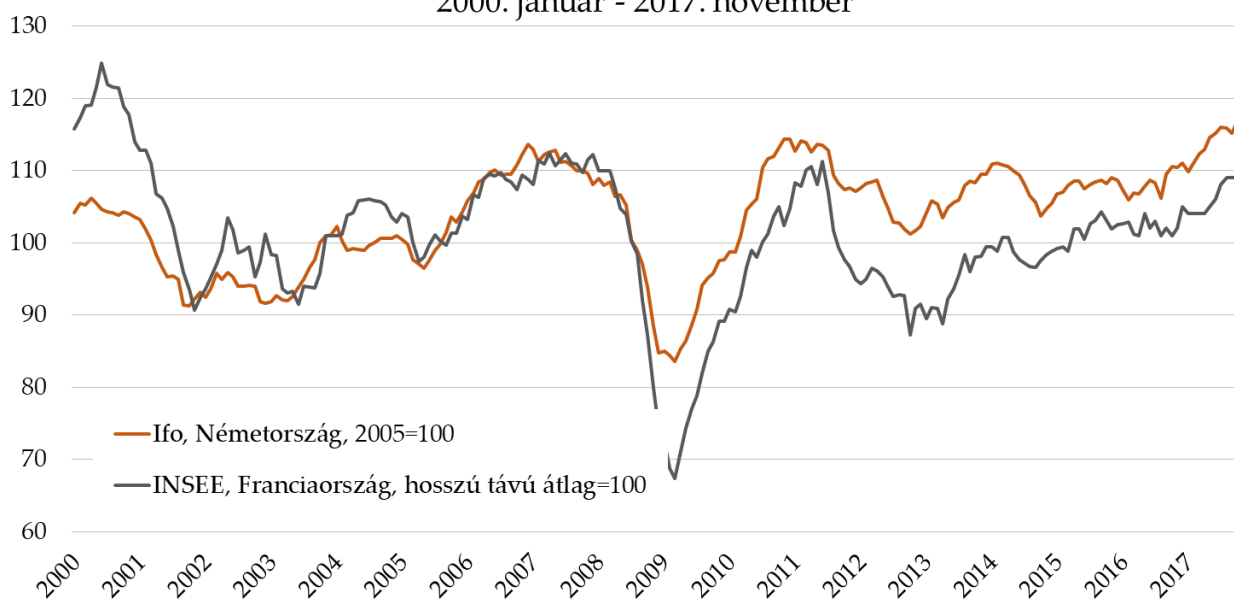
² <http://www.insee.fr/en/themes/indicateur.asp?id=105>

A többi adat forrása: <http://worldeconomiccalendar.com>

A német gazdaság helyzete november folyamán az előző hónapokhoz hasonlóan tovább javult. A munkanélküliek aránya továbbra is a 6 százalék alatt van, a feldolgozóipari beszerzési menedzserindex (PMI) értéke pedig némileg javult az előző hónaphoz illetve a várakozásokhoz viszonyítva. Az IFO üzleti bizalmi index értéke újabb rekordot ért el, és jelentősen javult az előző hónaphoz és a várakozásokhoz viszonyítva. A franciaországi INSEE üzleti bizalmi indexe az előző hónapban tapasztalt stagnálás után újra nőtt. Az Egyesült Államokban a CB fogyasztói bizalmi index értéke jelentősen nőtt az előző hónaphoz viszonyítva. A feldolgozóipari beszerzési menedzserindex értéke szintén kismértékű növekedést mutat. A munkanélküliek aránya nem változott az előző hónapokhoz viszonyítva. A kínai beszerzési index növekedése folytatja az előző időszakban tapasztalt növekedést.

Üzleti bizalmi indexek alakulása hosszú távon

Az üzleti bizalom megítélése Németországban és Franciaországban, az Ifo és az INSEE vállalati konjunktúra-felmérései alapján,
2000. január - 2017. november

Forrás: www.cesifo.de, www.insee.fr

Kapcsolat

Cím: MKIK GVI

1034 Budapest, Bécsi út 120.

Tel: 235-05-84

Fax: 235-07-13

e-mail: gvi@gvi.hu

Internet: <http://www.gvi.hu>

Készítette:

Nyíró Zsanna, elemző, MKIK GVI

Makó Ágnes, vezető kutató, MKIK GVI

Nábelek Fruzsina, elemző, MKIK GVI

Fölsz Hanna, gyakornok, MKIK GVI

Kovács-Szamosi Rita, gyakornok, MKIK GVI

Kompaktor Emília

Kutatásvezető:

Tóth István János, tudományos főmunkatárs, MTA KRTK KTI,
ügyvezető, MKIK GVI

Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az alábbiak szerint hivatkozzon:

MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,

2017. november-december, Budapest,

2017-12-15